Lakialoite LA 33/2026 vp

Inka Hopsu vihr ym.

Lakialoite laiksi ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain 11 §:n muuttamisesta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Aloitteella muutetaan ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain (273/2009) 11 §:ää siten, että vaalirahoitusta koskevasta ennakkoilmoituksesta tehdään kaikille ilmoitusvelvollisille ehdokkaille pakollinen.

PERUSTELUT

Voimassa olevan lain mukaan ennakkoilmoitus on tarkoitettu välineeksi, jolla äänestäjä voi saada tietoa ehdokkaan vaalirahoituksesta jo ennen äänestyspäätöksen tekemistä — ennen varsinaista, vaalien jälkeen tehtävää ja kaikille valituille pakollista vaalirahoitusilmoitusta. Koska ennakkoilmoitus on vapaaehtoinen, sen tekee käytännössä vain osa ehdokkaista. Esimerkiksi eduskuntavaaleissa 2015 ja 2019 ennakkoilmoituksen teki vain noin puolet ehdokkaista (VTV:n kertomusten mukaan 1200/2146 vuonna 2015 ja 1172/2468 vuonna 2019). Tämä heikentää lain alkuperäistä tavoitetta lisätä vaalirahoituksen avoimuutta juuri sillä hetkellä, kun tiedolla olisi äänestäjälle suurin merkitys.

Muuttamalla ennakkoilmoitus pakolliseksi kaikille ilmoitusvelvollisille turvataan se, että äänestäjillä on yhtäläisesti saatavilla tieto kaikkien ehdokkaiden vaalirahoitussuunnitelmasta ennen vaalipäivää, ei vain niiden ehdokkaiden osalta, jotka ovat halunneet ilmoituksen tehdä. Tämä parantaa vaalirahoituksen avoimuutta ja äänestäjien tiedonsaantia yhdenvertaisesti kaikkien ehdokkaiden kohdalla.

Kun voimassa olevaa lakia säädettiin, perustuslakivaliokunta arvioi vaalirahoitustietojen julkisuutta yksityiselämän suojan (PL 10 §) ja vaalisalaisuuden (PL 25 §) kannalta ja katsoi, että ilmoitusvelvollisuus ei puutu näiden suojan ydinalueeseen (PeVM 2/2009 vp). Koska ehdotus koskee samaa tietosisältöä kuin nykyinen vapaaehtoinen ennakkoilmoitus — ei uusia tietoluokkia — arviointi ei periaatteessa muutu. Asia on kuitenkin syytä vahvistaa uudelleen valiokuntakäsittelyssä, kun kyse on ilmoitusvelvollisuuden ulottamisesta pakolliseksi kaikille ehdokkaille jo ennen vaalipäivää eikä vain valituksi tulleille.

Valmis
5.0

Vastaava ehdotus tehtiin jo lakia alun perin säädettäessä (edustaja Sirnön lakialoite LA 14/2009 vp), mutta ehdotusta ei hyväksytty, vaan ennakkoilmoitus säädettiin vapaaehtoiseksi. Kysymys on nostettu esiin myöhemminkin, viimeksi lausuntopalvelukierroksella vaalirahoituslain muutosesityksen yhteydessä, jossa on toivottu ennakkoilmoituksen säätämistä pakolliseksi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain 11 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain (273/2009) 11 § seuraavasti:

11 §

Ennakkoilmoitus

Ehdokkaan sekä presidentinvaalissa ehdokkaan asettaneen puolueen tai valitsijayhdistyksen vaaliasiamiehen on toimitettava Valtiontalouden tarkastusvirastolle ennakkoilmoitus vaalirahoituksesta. Ennakkoilmoitus voidaan toimittaa aikaisintaan, kun vaalipiirilautakunnat ovat laatineet ehdokaslistojen yhdistelmän tai presidentinvaalin ehdokasluettelon, ja se on toimitettava viimeistään vaalipäivää edeltävänä päivänä. Ennakkoilmoitus sisältää suunnitelman vaalirahoituksesta ja vaalikampanjan kuluista. Ennakkoilmoitus on tehtävä tarkastusviraston vahvistamalla lomakkeella.

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

Lakialoite LA 33/2026 vp

Helsingissä 21.9.2026

Inka Hopsu vihr
Mari Holopainen vihr
Oras Tynkkynen vihr
Atte Harjanne vihr
Jenni Pitko vihr
Tiina Elo vihr
Fatim Diarra vihr
Laura Meriluoto vas
Veronika Honkasalo vas
Alviina Alametsä vihr
Timo Suhonen sd
Lotta Hamari sd
Tuula Haatainen sd
Matias Mäkynen sd
Helena Marttila sd
Pinja Perholehto sd
Juha Hänninen kok
Hanna Kosonen kesk